

обществе и тенденции ее изменения. Учет фактора власти помогает наиболее полно оценить все происходящие экономические процессы. Экономическая теория, в основном, рассматривает объективные процессы, включение фактора власти позволяет понять часто недооцениваемые, иррациональные, субъективные процессы. Бесспорно, что поведение экономических агентов в существенной мере формируется под влиянием системы власти. Так слияние корпораций может означать не только объективное стремление к концентрации капитала, но и субъективное желание расширить свою экономическую власть. Существование экономической конкуренции и стремление к созданию монополий также можно объяснить как борьбу за экономическую власть. «Почему так важна проблема экономической власти?... Обладание властью провоцирует акты произвола, угрожает свободе людей, разрушает сформировавшиеся порядки. Вместе с тем нет социальной жизни без существования положения, дающего власть, поскольку для любой жизни в обществе, будь то в государстве или на предприятии, необходим авторитет. Друзья власти преуменьшают ее опасность, а противники - ее безусловную необходимость. Преодоление этой дилеммы, видимо, является решающей задачей любой политики, в том числе и экономической» [Цит. по: 8, с. 187]. В экономической жизни отсутствуют такие механизмы, которые способствовали бы установлению равенства между экономическими агентами и исключению власти между ними. Экономическая власть всегда стремится к концентрации и максимизации. Следствием чего является фактическая невозможность распыления экономической власти, которая бы позволила устраи-

вать отношения принуждения. Таким образом, экономику следует рассматривать как систему власти.

Литература

1. Дементьев В.В. Власть: экономический анализ. Основы экономической теории власти: Монография. – Донецк: Каштан, 2003. – 200с.
2. Задорожный Г.В. Собственность и экономическая власть. – Харьков: Основа, 1996. – 144с.
3. А.Мовсеян, А.Либман. Роль фактора власти в экономике.// Экономист. – 2002. – №1. – С.58-64.
4. Постсоветский институционализм: Монография/ Под ред. Р.М. Нуреева, В.В. Дементьева. – Донецк: Каштан, 2005. – 480с.
5. Гэлбрейт Дж.К. Экономические теории и цели общества. – М.: Прогресс, 1976. – 406с.
6. В.Дементьев. Власть как проблема экономической теории.// Экономика Украины. – 2003. – №5. – С.41-46.
7. Т.И. Артемова. Экономическая власть и условия ее реализации в домохозяйствах различного типа.// Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. Випуск 34-1(138). – Донецьк. ДонНТУ, 2008. – 236с.
8. Г.В. Задорожный, В.Г. Перхун. Особенности реализации экономической власти в сфере кооперации.// Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. Випуск 31-1(117). – Донецьк. ДонНТУ, 2007. – 270с.

Статья поступила в редакцию 14.04.2009

В.В. ГРИЦЕНКО,

*Донецкий национальный университет экономики и торговли
имени Михаила Туган-Барановского*

СТРУКТУРНА ТА ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ЕВОЛЮЦІЯ КЛАСИЧНОГО ІНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ НАПРИКІНЦІ ХІХ – ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ.

Початок ХХ ст. супроводжувався посиленням протиріч капіталістичної економіки. Посилена нестійкість виробництва, стала постійною інфляція, зростало недовантаження виробничих потужностей підприємств, безробіття набуло хронічного характеру.

Але «неокласики» своєчасно не відреагували на ці глибинні якісні зміни в економіці

капіталістичних країн. Більш того, в рамках їхніх теорій ціни, досконалої конкуренції, рівноваги не змогли пояснити нові процеси в економіці. Таким чином, між економічною теорією і реальною дійсністю буржуазного світу виникає розрив. Його доводилося подолати

© В.В. Гриценко, 2009

наступним економічним школам, однією з яких став інституціоналізм [4, с. 94-95].

За останні десятиліття розвитку вітчизняної та світової економічної науки все більшими темпами зростає інтерес науковців до інституційної економічної теорії та її основних шкіл, внаслідок чого набуває постійного удосконалення та розвитку процеси економічної гетеродоксії (неортодоксальні школи) та ортодоксії (неокласична економіка). Головною неортодоксальною школою минулого століття стає інституціональна економіка.

Розвиток інституційної економіки приходить на період бурхливих трансформаційних процесів внаслідок монополізації та корпоративізації економіки. Саме тоді у суспільстві наукового світу стало ясно, що інституціоналізм є однією з найефективніших методологій дослідження понять та механізмів реалізації трансформацій. Інституціональна економіка глибинно займається вивченням принципів функціонування економічних систем у їх взаємозв'язку з діяльністю індивідів та суспільства. Іншими передумовами виникнення інституціоналізму стали економічна та політична нестабільність у світі, поява соціальних конфліктів та суперечностей у суспільстві, зведення нанівець наукової доктрини неокласичної теорії про самодостатність конкурентного ринку, про недоцільність його державного регулювання та нагляду. На нашу думку, саме ці обставини стали поштовхом до зростаючого інтересу аналітиків та науковців щодо методології інституційної теорії, а як наслідок, більш широкого використання її постулатів для визначення та нейтралізації нагальних проблем сучасної економіки та розвитку нових реформістських концепцій державного регулювання економіки й захисту від згубних наслідків монополізації.

Інституційна економічна теорія безпосередньо займається вивченням економічних категорій. Їх вона розглядає як процес взаємодії конкретних індивідів, які змушені дотримуватися визначених постулатів й установок у своїй економічній діяльності та усвідомлено стримувати свої егоїстичні потреби та схильності. За основу економічних категорій інституціоналізм бере попит, пропозицію, гроші, ринок та інше, розглядаючи їх існування в сукупності взаємовідносин та дій індивідів, котрі змушені йти на примусові поступки заради отримання вигоди чи досягнення наміченої цілі.

Еволюційний інституціоналізм¹ є одним з найстаріших напрямків в інституціональній економічній теорії, який в той чи іншій мірі заклав фундамент для розвитку всіх шкіл інституціональної економіки, які виникли в майбутньому. Цей процес можна пояснити тим, що інституціоналізм має багато течій, які поступово набували значного впливу на економічну теорію, визнання та поширення у світовій економічній науці.

Інституціональна економіка знайшла застосування у мікроекономіці та макроекономіці, а також у багатьох інших дисциплінах. Її часто ототожнюють з наноекономікою, тому що вона спрямована на виявлення тих явищ, котрі раніше економічна теорія не помічала.

Аналізуючи останні дослідження та публікації, можна стверджувати, що визначними представниками інституційної економічної теорії є не тільки представники країни історичного виникнення інституціоналізму (США), а також науковці країн Східної Європи (Україна, Росія), латиноамериканських країн. Слід відзначити, що життя деяких науковців-економістів було повністю присвячено вивченню проблематики інституційного середовища. З упевненістю можемо віднести до яскравих представників інституціоналізму таких західних вчених, як Т. Веблен [2, 12], В. Мітчелл [7], Дж. Коммонс [10, 11], Дж. Гелбрейт [5], Дж. Ходжсон [9], Дж. Семюельсон [13] та багато інших.

Визначними представниками російської та української інституційної економіки, які переважно займаються проблемами теоретико-методологічного характеру є В. Демет'єв [6], М. Горожанкіна [4], Т. Гайдай [3] та ін. Але не зважаючи на велику кількість серйозних теоретичних розробок вчених в галузі інституціоналізму, багато питань залишилося ще нерозкритими, разом з тим складність та диференційована інтерпретація інституційної теорії потребує більш докорінного її вивчення.

Метою даної статті є аналіз структурної та теоретико-методологічної еволюції класичної інституціональної теорії наприкінці XIX - другій половині XX ст.

Інституціоналізм на сучасному етапі розвитку являє собою найбільш модну та цікаву течію, що викликає інтерес у багатьох вчених-економістів усіх поколінь. Слід відзначи-

¹ Іншими його назвами є традиційний або «старий» («оригінальний»), класичний та американський інституціоналізм

ти, що дуже великий інтерес науковців до вивчення інституційних концепцій був у постсоціалістичних країнах (Росія, Україна), тому інституціональну теорію цього періоду прийнято називати пострадянським інституціоналізмом.

В економічній науці прийнято розділяти інституціоналізм на дві основні частини – класичний (еволюційний) та неоінституціоналізм. Ці дві школи інституціональної доктрини різняться за часом виникнення, теоретичною спадщиною та принципами. Так, класичний інсти-

туціоналізм за своєю сукупністю наукових доктрин пов'язаний з еволюційною теорією, що зводить його в інституціонально-еволюційну доктрину, а неоінституціональна теорія – з теорією трансакційних витрат, з теорією контрактів, теорією фірм та іншими школами (рис. 1). Таке розподілення в інституціональній теорії дає право стверджувати, що інституціоналізм – це розгалужена, дискусійна та незакінчена область економічної науки, яка складається з певної сукупності доктрин та стереотипів.

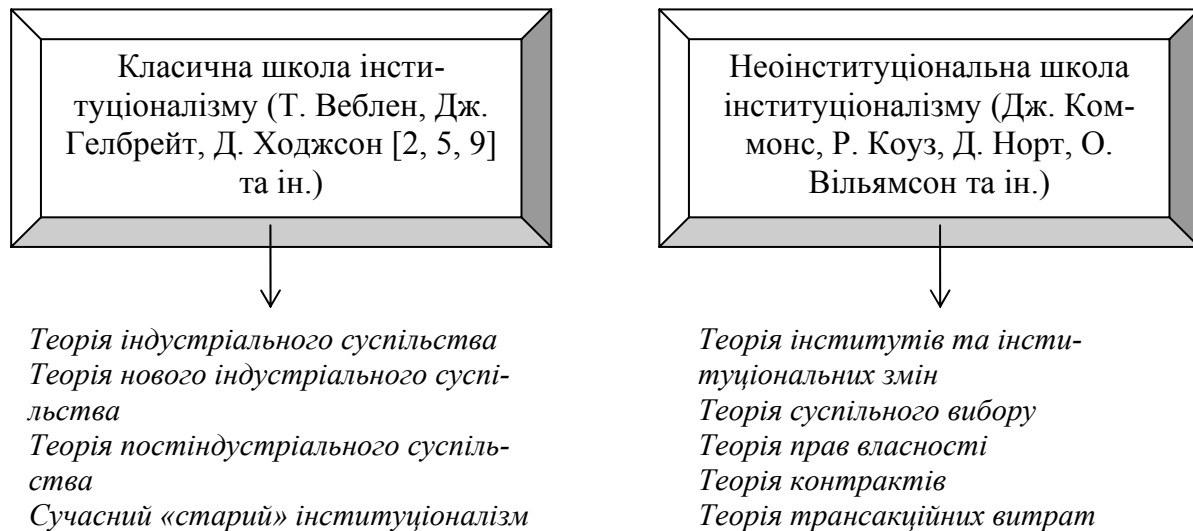

Рис. 1. Основні напрями розвитку класичної («старої») та неоінституціональної теорій

Також існують відмінності інституціоналізму від неокласичної теорії в питаннях щодо ступеню охоплення інститутів, що вивчаються. Неокласична теорія вважає найважливішим інститутом ринок, який має найбільший вплив на функціонування інших інститутів. Інституціонально-еволюційна економіка вивчає всі інститути у сукупності їх взаємодії та враховує поведінку кожного окремого інституту, оскільки це надає змоги дійти до правильного розуміння економічної поведінки та функціонування господарства (рис. 2).

На думку В. Дементьева, інституціональний аналіз досліджує взаємодії між людьми (соціальними системами). Однак, в порівнянні з класичною політичною економією, в якій предметом дослідження виступають виробничі відносини, інституціональний аналіз приймає до уваги також і індивідуальну поведінку. Економічні системи входять у предмет інституціонального аналізу в той чи іншій мірі чи своєму аспекті, де вони є фактором, який протистоїть індивіду та впливає на його вибір [6,

с. 19].

Як зазначає відомий економіст У. Семюельсон, інституціоналізм не визнає існуючої ринкової економіки, а також тих ортодоксальних теорій, які розглядають вже існуючий інституціональний устрій як дане. Він не визнає існуючих інституціональних реформ, для яких необхідною або достатньою умовою є ринкова економічна система [13, р. 105]. Отже, інституціоналізм в порівнянні з ортодоксальними неокласиками зовсім по іншому розглядає економіку та механізм її функціонування.

Узагальнюючи спільний зміст відмінних характеристик до основних напрямків інституціональної теорії, можна виокремити їх у табл. 1.

На думку К. Козлова, виникнення поняття інституціоналізму в економічній теорії припадає на XIX-XX століття. Його «батьком» вважається видатний американський вчений Торстен Веблен (1857 – 1929 рр.), учень Д. Кларка, який написав такі епохальні книги: «Теорія бездіяльного класу» (1899 р.) [2], «Теорія підприємництва» (1904 р.), «Трудовий ін-

стинкт» (1914 р.), «Привілейовані групи і стан промислової техніки» (1919 р.), «Інженери та система цін» (1921 р.), «Абсентеїстська власність» (1924 р.). Але ми не повинні забувати

про таких видатних інституціоналістів кінця XVIII – початку XIX ст., як А. Сен-Сімон, Дж. Грей та В. Вейтлінг, роботи яких стали фундаментом для написання Т. Вебленом своїх книг.

Рис. 2. Ступінь охоплення вивчення інститутів в інституціональній і неокласичній теоріях

Таблиця 1

Основні напрямки інституціональної теорії

Періоди становлення	Назва течії	Представники	Загальні характерні особливості
Кінець XIX-перша половина XX ст.	Ранній «старий» інституціонізм	Т. Веблен, Дж. Коммонс, В. Мітчелл	1. Широке використання досягнень суспільних наук (право, психологія, соціологія тощо). 2. Розчарування в неокласичній теорії. 3. В центрі уваги – вивчення норм, звичаїв, а також їх еволюції в економічному просторі. 4. Вивчення трьох основних проблем: взаємодія праці і капіталу; корпорацій з дрібними і середніми підприємствами; механізм соціального контролю над економікою і проблема національних інтересів.
50-60-ті роки XX ст.	Інституціональна теорія системної трансформації	Дж. Гелбрейт, С. Кузнець, А. Берлі, Т. Ніколс та ін.	1. Використання індустріально-технократичного підходу. 2. Основним носієм рушійної сили економічного прогресу виступають крупні корпорації, які функціонують на принципах індивідуалізму. 3. Використання ідей трансформації капіталізму, що відбувається за рахунок зміни природи крупних корпорацій. 4. Держава повинна забезпечувати «добробут для всіх членів суспільства».
60-90-ті роки XX ст.	Інституціонально-соціальний напрям технологічних змін	Дж. Гелбрейт, А. Арон, А. Тоффлер, У. Ростоу та ін.	1. Застосування технологічного підходу до вивчення соціально-економічних явищ сучасного капіталізму. 2. Реалізація ідей соціального контролю над виробництвом за допомогою планування. 3. Розробка теоретичних і практичних заходів щодо вирішення соціальних проблем розвинених капіталістичних країн.
80-90-ті роки XX ст.	Ортодоксально-інституційна теорія (сучасний «старий» інституціоналізм)	Дж. Ходжсон, Е. Скрепанті	1. Продовження ідей «вебленовської теорії» та марксизму. 2. Визначення впливу інститутів, соціальних звичаїв і історії на сучасні ідеї, сприйняття та дії. 3. Економічна наука – це наука про процеси і соціальні взаємовідносини в процесі управління виробництвом, розподілом і обміном багатства і доходу.

1970-ті-2000-ні роки	Неоінституціональний напрям (нова інституціональна економічна теорія)	Р. Коуз, А. Алчіан, Д. Норт, О. Вільямсон, Д. Мюллер, К. Ерроу та ін.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Орієнтація на людину, її свободу. 2. Ідеї ослаблення дії держави на ринкову економіку за допомогою самої держави, достатньо сильної, щоб встановити у суспільстві правила гри і контролювати їх дотримання. 3. Включення до інституціонального аналізу трансакційних витрат. 4. Між економікою та правовою системою суспільства існує зв'язок, який традиційна економічна теорія недооцінює. 5. Застосування рівноважного оптимального підходу.
1980-ті-2000-ні роки	Нова французька інституціональна економічна теорія	Л. Тевено, О. Фавро, А. Орлеан, Р. Буайє та ін.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ринкова економіка досліджується як підсистема суспільства. 2. Можливі декілька точок рівноваги або її може і не існувати. 3. Використання теорії раціональності Р. Саймона, яка припускає, що індивід не здатний оптимально зібрати й обробити інформацію. 4. Принцип оптимізації замінюється принципом задовільності. 5. Інститути задають рамки сприйняття інтересів, але в той же час індивіди здатні змінити інституційні рамки.
Кінець ХІІІ ст. 1970-ті-2000-ні роки	Еволюційний інституціоналізм	Т. Веблен, Р. Нельсон, Д. Норт, Дж. Ходжсон, Д. Гамільтон, С. Уінтер	<ol style="list-style-type: none"> 1. Соціоекономічний інститут – центральний елемент аналізу. 2. Вивчення інститутів в процесі їх еволюційного розвитку. 3. Відмова від оптимізації і методологічного індивідуалізму. 4. Акцент на дослідженні економічних змін. 5. Трактуються господарських змін через аналогію з біологічними (наприклад, порівнюючи сукупність форм популяції). 6. Використання поняття «рутини» - стандартизованого правила ухвалення рішення і здійснення діяльності, вживані протягом певного періоду без коректування. 7. Врахування ролі історичного часу. 8. Заохочення державного втручання.

В центрі уваги його теоретичних розробок, які зазнали впливу від концепцій буржуазних філософів і соціологів Д. Д'юї, Ж. Леба та ін., знаходиться категорія інститут, яку він у найзнаменитішій праці «Теорія бездіяльного (дозвільного) класу» охарактеризував як розповсюджений образ мислення про те, що стосується окремих відносин між суспільством і особистістю і окремих функцій, які вони виконують; і система життя суспільства, яка може з психологічної точки зору бути охарактеризована в загальних рисах як домінуюча духовна позиція чи розповсюджене уявлення про життя у суспільстві [2, с. 201-202]. Також він був першим, хто почав критикувати принцип раціоналізму, який є основою класичної економічної теорії. Веблен вважав, що у суспільстві формуються групи індивідів, які діють нераціонально, нелогічно та неправильно. Як представник традиційного інституціоналізму, Т. Веблен був категорично не згоден з тим, що людина – це «калькулятор, який миттєво обчислює задоволення і біль» [12, р. 389].

Т. Веблен особливої уваги надавав вивченню норм, установок та принципів для визначення рішень, прийнятими суб'єктами за всіма видами збігу обставин. Його теоретична

спадщина зазнала широкої популярності та застосування для великої кількості майбутніх творчих задумів в сфері соціально-інституціональної течії економічної думки.

Головна заслуга Веблена у тому, що він зумів досконало проаналізувати концепції та поняття різних авторів і, таким чином, звести їх у єдину теоретичну картину, що отримала назву інституціоналізму. За словами Б. Селігмена: «економічна теорія, чи скоріше всеосяжне соціальне вчення Веблена наповнено протестом проти існуючих канонів мислення, і тому вона завжди буде привертати увагу мислячих людей» [8, с. 56].

Продовжувачем ідей раннього інституціоналізму у 30-40-х роках ХХ ст. став американський економіст Дж. Р. Коммонс (1862 – 1945 рр.). Його праці були присвячені вивченню та обґрунтуванню соціально-правового аспекту теорії інституціоналізму. Дж. Р. Коммонс писав, що його теорія – це «теорія спільної діяльності людей та їх оцінок в усіх угодах, завдяки яким учасники спонукають одне одного до досягнення єдності поглядів та дій» [8, с. 80].

Головним об'єктом дослідження Дж. Р. Коммонса були «колективні інститути» (роди-

на, держава, корпорації, профспілки тощо). Йому вдалося описати взаємовідносини між соціальною структурою та інститутами. Пріоритетну увагу приділяв юридично-правовим інститутам.

Правовий аспект Дж. Коммонса простежується в усіх його концепціях. Так, в його концепції вартості, згідно з якою вартість товарів виступає результатом юридичної співпраці «колективних інститутів», які виражають професійні інтереси різних соціальних груп і верств населення, Дж. Коммонс був прихильником створення уряду, який би здійснював демонополізацію економіки і підкорювався суспільній думці.

Центральною ідеєю головних праць Дж. Коммонса «Правові основи капіталізму» (1924 р.) [11], «Інституціональна економіка. Її місце в політичній економії» (1934 р.) [10] та ін. була еволюція капіталізму вільної конкуренції в фінансову стадію. Також він розкриває проблеми, які були спричинені внаслідок посилення «соціального конфлікту» через «нечесну» конкуренцію підприємців.

Можна з впевненістю стверджувати, що Дж. Коммонс є лідером юридичного напрямку інституціоналізму. Відомо, що його ідеї знайшли реальне застосування вже у 1930-ті рр. в період так званого «нового курсу» американського президента Ф. Рузвельта. Саме класичний інституціоналізм Коммонса став фундаментом для становлення сучасної теорії інституційної економіки.

Видатним послідовником ідей Т. Веблена й його учнем є американський вчений В. Мітчелл, головні праці якого були присвячені кон'юнктурно-статистичній концепції інституціоналізму. Ця концепція знайшла своє подальше застосування в ідеях суспільного контролю над економікою. В 1935 р. В. Мітчелл у роботі «Лекції про типи економічної теорії» дослідив сучасні проблеми суспільства в їх сукупності та взаємозалежності. Ці проблеми, на думку економіста, є головними факторами мотиваційної поведінки індивідів. Найсерйознішим фактором впливу на економічну поведінку людей визначаються гроші у вигляді обігу грошових знаків, діяльності фінансово-кредитних інститутів тощо.

Найбільшим внеском В. Мітчелла в економічну науку стало його дослідження економічних циклів. Він визнавав постійний, а не випадковий характер циклічних коливань і не пов'язував їх причину з прагненням отримати прибуток, що пронизує систему бізнесу [7, с.

62-63].

Відносно основних методологічних принципів, що визначають сутність «мітчелловського інституціоналізму», М. Блауг зазначав, що його «інституціоналізм» полягав у збиранні статистичних даних, які згодом мали дати фундамент для пояснюючих гіпотез» [1, с. 658]. Інституціоналізм В. Мітчелла вибрав в себе найкращі теоретико-методологічні досягнення попередніх шкіл економічної теорії і, передусім ті, що засновані на принципах математичної статистики економічного аналізу неокласиків.

Ще одним представником «старого» інституціоналізму є Дж. К. Гелбрейт – продовжувач ідей Т. Веблена. У 1967 р. він написав працю під назвою «Нове індустріальне суспільство» [5], а у 1973 р. – «Економічні теорії та цілі суспільства». У цих роботах автор розглядає процес технологічного детермінізму, тобто застосовує технологічний підхід до вивчення соціального та економічного стану капіталізму. Він вважає, що жодна людина не володіє всією повнотою інформації про навколишній світ та її знання носять вузький спеціалізований характер. Вчений аналізує вплив, що оказує інституційне середовище на стан індивідів.

Аналізуючи вищесказане, інституціонально-еволюційну економіку можна поділити на дві неформальні частини: інституціональну та еволюційну. Інституціональна частина складається з вчених, які більш глибоко акцентують увагу на інституціональній складовій. Вона базується на принципах «вебленовського інституціоналізму» (Р. Коуз, Г. Демсец, А. Алчіан, Р. Познер та ін.). Відповідно друга частина вчених абстрагується від принципів еволюційної економіки («еволюція» від лат. *evolutio* – розгортання, зміна). До представників цього напрямку можна віднести Р. Нельсона, Д. Гамільтона, Дж. Ходжсона, С. Уінтера та ін.

Ще одним способом структуризації інституціонально-еволюційної теорії є виділення об'єктів інституціонально-еволюційного аналізу: інститутів та індивідів, які функціонують в господарському середовищі.

Виходячи з цього, необхідно виділити три основні концепції (течії) інституціонально-еволюційної теорії:

✓ Інституціональну – головним об'єктом дослідження якої виступає економічна поведінка інститутів в господарському середовищі (теорія контрактів, теорія трансакційних витрат, теорія власності).

✓ Еволюційну – дослідження стерео-

типів поведінки агентів на рівні фірми, підприємства і т.д. (теорія фірми).

✓ Циклічну – дослідження еволюції

на рівні країни (ідеї Кондрат'єва, теорія економічного розвитку Шумпетера). (рис. 3).

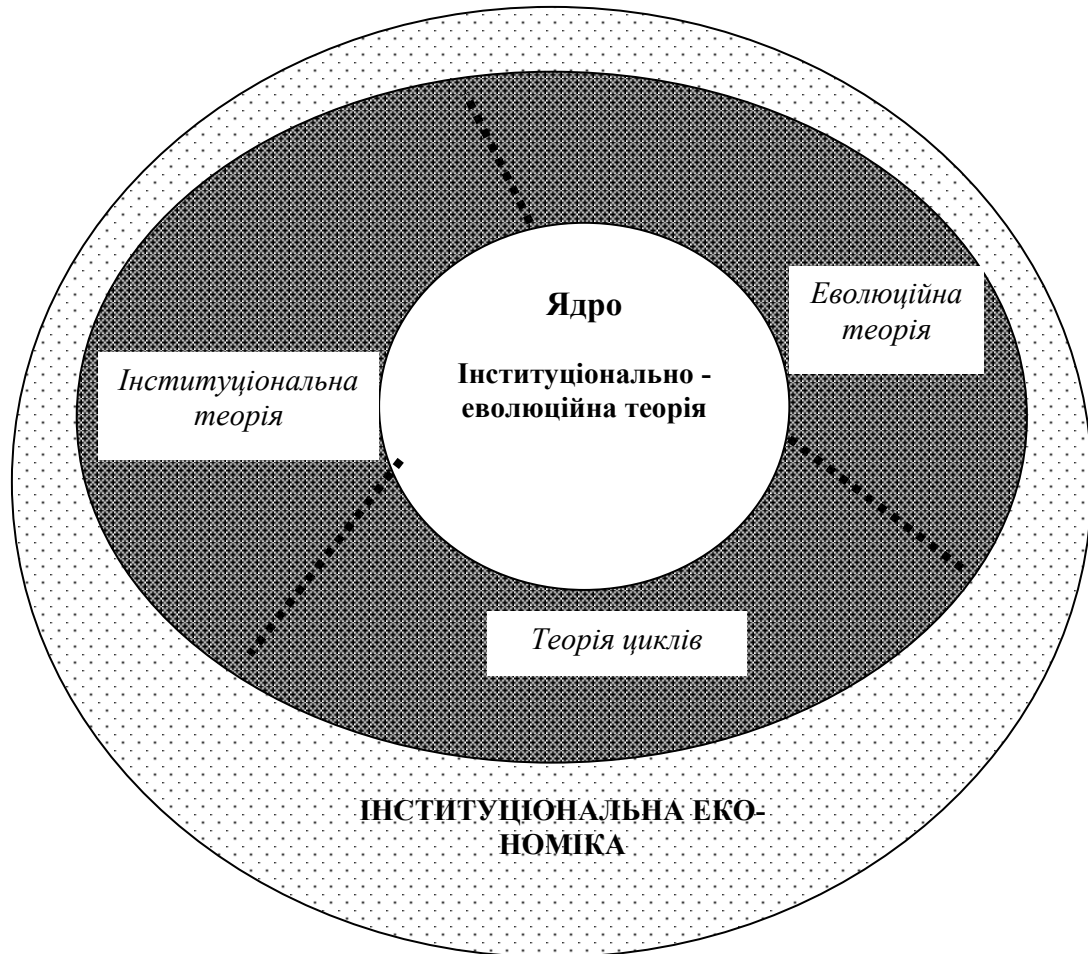

Рис. 3. Сегментація інституціонально-еволюційної теорії

Узагальнюючи вищесказане, можна виділити основні риси, притаманні інституціонально-еволюційній теорії:

історизм – спостерігається намагання виявити основні тенденції та фактори розвитку суспільства;

інституційний детермінізм (принцип методологічного колективізму) – рівень розвитку інститутів розглядається у контексті детермінантної спонтанності розвитку, який є основою майбутнього розвитку. Людина виступає в контексті продукту суспільства, в якому вона функціонує. Інституційний детермінізм зводиться до повної підпорядкованості дій та поведінки членів суспільства до існуючих інститутів;

принцип економічної поведінки – індивідуальна поведінка базується не на принципах оптимального вибору, а на звичках економічної поведінки, тобто без урахування розрахун-

ку максимальної корисності того чи іншого споживчого набору;

використання при аналізі системного, еволюційного, емпіричного та індуктивного методів пізнання.

Еволюцію класичного інституціоналізму можна розділити на три періоди:

Перший період – 20-30 рр. ХХ ст. Характеризується широким розповсюдженням та популяризацією доктрин інституціонально-еволюційної теорії, яка базується на працях Т. Веблена, Дж. Коммонса, В. Мітчелла, Дж. Гобсона.

Другий період – 50-60 рр. ХХ ст. Період розквіту «старого» інституціоналізму, виникнення індустріально-технократичної течії Дж. Гелбрейта, теорій економічного розвитку і росту Дж. Кларка, Г. Кольма, Р. Хейлбронера.

Третій період – 70-ті рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст. Посилення інтересу науковців

всього світу до методології та інструментарію інституціональної теорії, в основу яких закладені методи і моделі державного регулювання економіки.

Аналізуючи значний внесок представників «старого» інституціоналізму в розвиток економічної науки, питання щодо кількісної вартості суперечливої взаємодії інститутів та визначення ступеню ефективності той чи іншої інституціональної структури залишилися нерозкритими. Т. Веблену, Дж. Коммонсу, В. Мітчеллу і Дж. Гелбрейту – представникам соціально-психологічного, соціально-правового, інституціонально-статистичного та соціально-технологічного течій, вдалося вирішити проблему інтерпретації рішень, які приймають економічні агенти за будь-яких обставин, проблемами інституціонального вирішення протиріч в формі угоди, обґрунтувати інструментарій узгодження інтересів через фінансово-кредитні інститути грошового ринку та застосувати технологічний підхід до соціально-економічних явищ сучасного капіталізму. Натомість їм не вдалося вирішити питання про природу і механізми інституціональних змін, їх основні фактори впливу та протиріччя.

Інституційний напрям у ХХ ст. пройшов тривалу теоретико-методологічну еволюцію. А в останні десятиріччя переживає не тільки динамічний розвиток, але й суттєву концептуально-методологічну модернізацію. Для цього є цілий комплекс гносеологічних і онтологічних передумов, які, у свою чергу, потребують адекватного теоретичного осмислення та дослідження. Унаслідок тривалої теоретико-методологічної диференціації його теперішня структура стала досить складною та розгалуженою [3, с. 6-7].

Література.

1. Блауг, Марк. Экономическая мысль в ретроспективе [Текст] / Марк Блауг. — Академия народного хозяйства при Правительстве РФ. — 4. изд. — М. : Дело ЛТД, 1994. — 687с. — ISBN 5-86461-151-4.
2. Веблен, Т. Теория праздного класса: экономическое исследование институций [Текст] / Т. Веблен. — М.: Прогресс, 1984. — 365 с.
3. Гайдай, Т. В. Еволюція та структурна ди-

ференціація інституційної теорії [Текст] / Т.В. Гайдай // Вісник Донецького державного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. Серія «Економічні науки». — Донецьк, 2005. — №3 (27). — С. 4-14.

4. Горожанкіна, М.Є. Економічні теорії і школи. Події. Імена. Ідеї [Текст] : монографія / М. Горожанкіна, Є. Крихтін. — Донецьк: ДонДУЕТ, 2001. — 198 с. — ISBN 966-7634-53-1.

5. Гэлбрейт, Дж. К. Новое индустриальное общество [Текст] : [пер. с англ.] / Общ. ред. и вступит. ст. ак. АН СССР Н.Н. Иноземцева, д.э.н. С.М. Меньшикова, чл.-кор. АН СССР А.Г. Милейковского. — М.: Прогресс, 1969.

6. Дементьев, В.В. Что мы исследуем, когда исследуем институты? [Текст] / В.В. Дементьев // Экономический вестник Ростовского государственного университета. — 2009. — Том 7. — №1. — С. 13-30.

7. Митчелл, У. Экономические циклы: проблема и ее постановка [Текст] : [пер. с англ.] — М.; Л.: Гос. изд-во, 1930.

8. Селигмен, Б. Основные течения современной экономической мысли [Текст] / Б. Селигмен. — М.: Прогресс, 1968.

9. Ходжсон, Джеффри. Экономическая теория и институты: Манифест современной институциональной экономической теории [Текст] : [пер. с англ.] / Дж. Ходжсон. — М.: Дело, 2003. — 464 с. — ISBN 5-7449-0307-9.

10. Commons, J. Institutional Economics: Its Place in Political Economy [Text] / J. Commons. New York: McMillan, 1934.

11. Commons, J. The Legal Foundations of Capitalism [Text] / J. Commons. New York: McMillan, 1924 (repr. — Madison, Wis.: University of Wisconsin Press, 1968).

12. Veblen, T. Why Is Economics Not An Evolutionary Science ? [Text] / T. Veblen // Quarterly Journal of Economics. 1898. Vol. 12. №4 — P. 373-397.

13. Samuels, Warren J. Institutional Economics — Companion to Contemporary Economic Thought [Text] / Warren J. Samuels; Ed. by D. Greenavay, M. Bleaney, Jan Stewart, London; New York, 1991.

Статья поступила в редакцию 15.05.2009